

Кенгеш

«Сизни депутатла ышаныулукъ бла айырзъандыла, ол а уллу жууаплылыкъды»

«Сизни депутатла уллу ышаныулукъ этип айыргъандыла, ол а даражагъыз бийик, жууаплылыкъыз а уллу болгъанларын кѳргѳзеди», - деп, республиканы оноучусу жангы башчылагъа республиканы жамауатыны ышаныууна кертчи болурларын тежегенди. Ызы бла жууукъ заманга белгиленген борча бла шагъерей этгенди. Казбек Коков шахарлада бла элдеде жашагъанла бла айырыуланы аллында бардырылган тобешиулени кезиулеринде белгиленген жумушланы энтта да тинтир муратда муниципалитетлени жокъларгъа айтханды.

Кенгешде миллет проектеге бла кырал программалагъа кѳре районлада бла шахарлада бардырылган ишлени эсеплери да озюлгендиле. КъМР-ни Правительствосуну Председатели Мусукланы Алий билдиргенича, 460 чакълы муниципал келишимге къол салыннганды, белгиленген жумушла 76 процент чакълы бирге тамамлангандыла. Битеу да 110 объекте къурулуш, жангыртъу, тынгылы ремонт этиу, тап халгъа келтириу ишле бардырыладыла. Аладан 96-сын бийыл тамамлап бозаргъа белгиленеди, 43-сю уа хайырланьыргъа берилгендиле. «Заман аз къалгъанды, белгиленген ишлени кезиунде эмда тынгылы халда бошар ючюн, битеу кюнчо салыргъа керекди», - деп эсгертип, Казбек Коков биогюнлюкде соорула чыкълан объектеде халны подярдчикле бла созерге буюргъанды.

Тюбешиу

Айныуу сорууларын сюзгендиле

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** Россей Федерацияны Ич ишле министрствосуну Шимал-Кавказ институтуно оноучусу **Юрий Сапронов** бла тюбешгенди, деп билдириледи республиканы оноучусуну МАХ-да каналында.

Бийик билим берген жангы учреждениада окутуу тохташдырылган жорукъларгъа кѳре бардырылады, кюн сайын чыгъа тургъан жумушла да мычымай тамамланыдыла.

Тюбешиуно кезиунде Институтну айнътыу эм ырыскы-техника жаны бла жалчытыу соруула да озюлгендиле. Аны бла бирге бирлешип тамамларгъа керекли борча да белгиленгендиле.

Россей Федерацияны Ич ишле министрствосуну Шимал-Кавказ институту республикада бийик билим берген магъаналы вузладан бириди, ол себепден не жаны бла да региондан болушлукъ аллыкъды.

Казбек Коков айырыуладан сора республиканы муниципал къураулыларыны сайланган башчылары бла биринчи тюбешиу бардыргъанды.

Сѳз зыбыр къалгъан-къулгъанланы ташыуда, суу бла жалчытыуда да этилген жумушла ючюн хакъ тѳлеуню юсюнден да баргъанды. КъМР-ни къурулуш эмда жашау журт-коммунал молк министри Андрей Журавлев битеу предприятияла, учреждениа эмда организацияла бла – битеу да 34 минг объект бла – келишимле этиликлерини юсюнден билдиргенди. «Биогюнлюкде юч минг келишимге къол салыннганды, ол иш андан ары бардырылады, анга право низамны сакъланчуланы да къошаргъа мурат этиледи. Ала эсгертиле берирге эмда хакъ тѳлеуден албугъартханланы жууапха

тартыргъа боллукъдула», - дегенди. Казбек Коков зыбыр къалгъан-къулгъанланы ташыу жаны бла «Экотехпром» регион оператору ишин къураугъа уллу къоранчла этилгенлерин, энчи автотранспортдан 50-ден артыгъы алыннганды эсге салгъанды. «Бу ишден албугъартханла боллукъ туюлюдюле. Организация иеликни не тюрлю амалы бла ишлегенине да къарамай, биз аны учредительтерибиз», - деп чертгенди.

КъМР-ни Башчысы дагъыда арт жыллада инсанларыбызны тюрлю-тюрлю къауумларын социал болушлукъ бла жалчытыр ючюн, бир заманда да

болмагъанча мадарла этилгенлерин айтып, кир-кипчикни кетер ючюн, тохташдырылган ахчаны ѳлчемини азлыгъын эсге салгъанды. «Хар жерлешим бу затха тошонсе сиеме: крандан келген суу тюз да ѳтмекча бизге берилген ахшылыкъды. Арбаз таза эсе, ол да ахшылыкъды. Кир-кипчинги кетере эселе, ташый эселе, ол да ахшылыкъды. Айтып-айтмазча уллу ахшылыкъ», - дегенди Казбек Коков.

Министр къалгъан-къулгъанланы кетериу ючюн бир адамгъа тохташдырылган хакъны ѳлчемин да юлгоге келтиргенди – 89 сом. Бир айгъа уа ол, юйде неда фатарда жашагъанланы санына

кѳре, орта эсеп бла 300 сом чакълы бириди. Казбек Коков кир-кипчикни кетериу ючюн тѳлеулени шахарда ырахат болум къурау бла байламлы этгенди.

- Арбазыбыз таза болса, жашаугъа башха кѳзден кыарарыкъбыз. Аны эсге алып, биогюнлюкде хар арбазны тап халгъа келтирирге – асфальт салыргъа, сабий майданчык къуаргъа, жарыкъ болурча этерге – кюрешебиз. Къуру Нальчикде угъай. Келигиз кесибиз да тазалыкъны сакълыйыкъ. Ол заманда сабийтерибиз да башха тюрлю халда ѳсерле, адеп-къылыкъгъа юйренирле. Нек дегенде ала кир-кипчикни кайда болса атаргъа жарамагъанын билликдиле. Бизни адет-тѳрелерибизге кѳре ма алай юйретгендиле, келигиз биз да сабийлерибизни ол халда юйретейик. Аны уа юй-лерибизни тийрелерин таза тутудан башлайыкъ.

Фатаргъа кирдик, эшигин жапдыкъ, къалгъаны уа меники туюлюдю деп, ол сезим кирип къалгъанды акъылыбызгъа. Бизге этилген жумушлагъа башха тюрлю къуаргъа керекди, ол заманда не ишибиз да къуарлыкъды», - деп чертгенди КъМР-ни Башчысы.

Ол организацияла бла келишимле этиу ишни терклендирирге, тѳлеула бла байламлы низамны игилендирирге, жамауат тийреледе тазалыкъны сакълану жаны бла тийишли мадарла этерге буюргъанды, деп билдиргендиле бизге КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасындан.

Ыспаслау

Казбек Коков атасын эсге тутханлагъа ыразылыгъын билдиргенди

Къабарты-Малкъар Республиканы биринчи президенти **Валерий Мухамедович Кокону** эсгертмесине гюлле салыу жумушлагъа КъМР-ни Башчысы Казбек Коков да къатышханды. Аны юсюнден ол кесини МАХ-да каналында билдиргенди:

«Жашауун туугъан республикагъа, халкъына эм Ата

журтуна къуллукъ этиуге жоралагъан адамгъа хурмет этерге аны нѳгерлери, таматарыбыз, кырал власть эм жер-жерли самоуправление органланы, предприятияны, илму, билим беруу, маданият, саулыкъ сакълану организацияланы келечилери, спортчула, аскерчиле, жаш тѳлю жамауат биригиле-

лени кѳлечилери кѳлгендиле. Валерий Мухамедович Кокону атын эсде тутханлагъа, аны ариу сѳз бла сагъынганлагъа барысына да юрегимден ыразылыгъымы айтама», - деп жазгъанды Казбек Валерьевич.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

КъМР-ни Башчысы

Къарындаш республиканы жетишимлерине къууанабыз

Махачкъалада къарындаш Дагъыстан Республиканы Башчысына сайланган **Фѳдор Шукнини** къуллукъгъа киришиую бла байламлы къууанчы жыйылыу болгъанды. Аны юсюнден КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** МАХ-да каналында билдиргенди.

Ийнанама, Фѳдор Вячеславовичге бизни Президентибиз Владимир Путин бла Дагъыстанны кѳп миллетли халкъы эм Халкъ жыйылыууну депутатлары этген ышаныулукъну ол тийишлисича толтурлугъун. Аны

бийик усталыгъы эм жууаплылыгъы, бек башы уа – туугъан республикасына эм Ата журтха къуллукъ этерге итиниуюлюгю аллында тургъан борчланы жетишимли тамамларгъа онг бередиле.

Дагъыстанны эл молкню эм индустрия бѳлюмюно айнътыргъа, туризм жаны бла да уллу онгу барды. Республикада уллу инвестиция проекте бла деменгили программала жашауда бардырыладыла.

Битеу ол болдурулган жетишимле терен акъыл-

лы, фахмулу эм урунургъа суйген халкъны хайырындандыла. Биз къууанабыз къарындаш республиканы жетишимлерине, нек дегенде Къабарты-Малкъарны бла Дагъыстанны халкъы кѳп ѳмюрлѳден бери шувлукъну жюрютюп келедиле.

Фѳдор Вячеславовични къуллукъгъа киришгени бла алгъышлайма, ол жууаплы ишде жетишим, Дагъыстан Республикада жашагъанлагъа уа огъурулулукъ эм жашауа тежѳйме, деп айтылады билдириуде.

Белгилеу

Жол молкде урунганланы алгъышлагъанды

Бу кюнледе биз Къабарты-Малкъарны жол молкюнде ишлегенлени бла ветеранланы байрамлары бла алгъышлайбыз. Жолчула армый-талмай урунганларны хайырында Къабарты-Малкъар айнъиды, адамланы кюркѳуусулукъ, адамы жалчытылынады, жашаулары игилениледи, деп жазгъанды республиканы Оноучусу **Казбек Коков** МАХ-да каналында.

Улуу ыразылыкъ бла белгилерге боллукъма арт жыллада бизни республиканы жол молкю тупчулу айнъы баргъанын. Биогюнлюкде жол молк кѳп тюрлю бѳлюмледен къуарлган эм бийик классы специалисте ишлеген биригиди.

Жолланы къурулушларын бардырган кезиуде эм алчы техника, инновация материалла эм шѳбдогюлю технология хайырланьыладыла. Жол инфраструктура регионну экономика тутхулугуугун

кѳторюрге, инвестицияланы келиулерине эм туризм жаны бла айнъыргъа себеплик этеди.

Президентибиз Владимир Путинни башламчылыгъы бла бардырылган «Кюркѳуусулукъ эм качеству жолла» миллет проекте кѳре Къабарты-Малкъарда 2019 жылдан тебиреп жоллада иги жанынча уллу тюрлениуле башлангандыла. Тохтамагъанлай орамла жангыртылынадыла эм жюз километрге бла тергелген федерал, регион эм жер-жерли жоллагъа тынгылы ремонт этиледи.

Жангъдан логистика узелле бла транспорт коридорла къураладыла, билим берген, саулыкъ сакълану, маданият эм спорт учреждениагъа баргъан жолланы халлары игилениледи. 2025 жылдан тебиреп жоллада къурулуш ишле «Инфраструктураны жашау ючюн» миллет проект бла бардырыладыла. Жылдан-

жылгъа Къабарты-Малкъарны жоллары кюркѳуусулукъ, сыйдам эм тутхучу боладыла. Жети жылны ичине тохташдырылган мардалагъа 1300 километр жол келтирилгенди, аллыбызда энтта да кѳп этилип ишле бардыла.

Жол молкню республикада 100-жыллыгъын белгилегенде, ветеранларыбыз эм биогюнлюкде урунганла билдурган кѳрѳюмдоле бла ѳлтемленирге боллукъбуз. Ийнанама, мындан ары да сиз аллыгъызда тургъан борчланы толтурургъа итингенлей турлугъугъызгъа.

Буюрулган жумушну шарайысыз толтургъаныгъыз эм ишге жууаплы кѳзден кыарагъаныгъыз ючюн жѳрегии теренинден алгъышларгъа сиеме. Жангы жетишимле, кийик саулыкъ, монглукъ эм огъурлулукъ тежѳйме. Байрамыгъыз бла алгъышлайма, деп айтылады билдириуде.

Кѳрмюч

Ёхтемлендирген эмда кѳллендирген атламла

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** жол молкде ишлегенлени байрам кюнлери алынды жол-къурулуш техниканы кѳрмючюне къарагъанды. Урван районну Агротехнопаркны мурдорунда жол-къурулуш ишлени бардырган 14 алчы биригюу 200 тюрлю-тюрлю техниканы кѳргѳзтгендиле, деп билдирледи республиканы Оноучусуну МАХ-да каналында.

Жоллада хайырланган энчи къурулуш техниканы кѳрмючю Къабарты-Малкъар Республиканы Транспорт эм жол-молк министерствосуну башламчылыгъы бла бардырылады. Ол регионну жол молкю къуарлгъанлы 100 жыл болгъанына жоралана эм бѳлюмюно онгун бла жетишимлери кѳргѳзторге алапат онгду.

Тюрлю-тюрлю техниканы тийишлисича жалчытылынганыны эм бѳлюмде ишлегенлени бийик усталыкъларыны хайырында арт жыллада регионда 1300 километр жол, онла бла саналган кѳлорле, ол санда тау жерледе, тохташдырылган мардалагъа келтирилгендиле. Аллыбызда энтта да уллу борчла турадыла.

Бу кѳрмюч профессионалланы араларында уллу сей-ири къозгъагъанды, былай жумуш бизни республикада биринчи кѳре бардырылады. Жолчуларыбызгъа битеу Къабарты-Малкъарда жашагъанланы атырында республиканы айнътыууна уллу къурумчулукъ этгенлери ючюн жѳрек ыразылыгъымы билдирге сиеме, деп айтылады билдириуде.

Жазылыу-2027

«Заманны» – хар таулу юйюрге!

Хурметли окурчуларыбыз!

«Заман» миллетибизни жангыз газетиди. Ол халкъны кыраллыгын кѳрпѳзген бир белгиди. Аны бетлеринде малъыр халкъны маданиятыны, тарыхыны, биогюнлю жашаууну, белгили эмда айтхылыкъ адамларыны, жетишимлерины эмда жарыуларыны юсюнден басмаланган материалны сиз бир башха жерде табалыкъ туюлюсюз. Биогюнлюкде 2027 жылы биринчи жарымына газетте жазылыу Россейни почта бѳлюмлеринде

кыстау бардырылады. Аны багъасы **1192 сом** бла **62 капекди**.

Онлайн амалны хайырлана, изданиабызгъа жазылабыз дегенле бу адресни ачып, <https://podpiska.pochta.ru/press/%D0%9F5893> магъаналы жумушну алай тамамларгъа болушлукъ дула. Алайды да, жазылыгъыз, билеклик этигиз кесигизни газетигизге. Мындан ары да ол сизни кертти шѳхѳугъуз, огъурлу сѳз нѳгеритиз болур деп ишаномыз!

Бизни индексибиз – П 5893

Эки регионну да жашларын бла къызларын бирикдиргенди

Къарындаш Абхазия Республикада Абхаз-Россей жаш тѳлю форум башланганды. Аны биринчи кезиую Нальчикде ѳтгенди, энди уа ол Сухумиде андан ары бардырылады. Анга къатышханланы алгъышлай, КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** былай айтханды: «Бизни кыралларыбызны бир хазнала бла бир тарых, бир бирге ышаныу да байлашдырадыла. Алай бек башы – биз келир заманын бирге къурайбыз. Анга уа ма бу форум да шагъатлыкъ этеди».

Эки кезиуюнда чаклеринде бу форум Россейни 50-ден аслам субъектини бла Абхазияны жашларын бла къызларын бирикдиргенди. Ала илмудан бла билим берууден башлап, маданиятка эмда предпринимательликте дери да – тюрлю-тюрлю

жаны бла кеслерини хунерликлерин кѳргѳзтген жаш адамладыла. Форумгъа къатышханланы Абхазия Республиканы Президенти **Бадра Зурабович Гунба** да алгъышлагъанды. Жаш тѳлюно ишлери жаны бла федерал агентствону башчысы **Григорий Александрович Гуров** а алгъышлау кѳргѳзѳ жибергенди.

Казбек Коков Россей Федерацияны Президенти **Владимир Владимирович Путинге** бла Абхазия Республиканы Президенти **Бадра Зурабович Гунбагъа** форумну бардырыууно юсюнден башламчылыкъгъа тутхучулукъ этгенлери ючюн ыразылыгъын билдиргенди. Россейни Тыш къыралла бла ишлени министрствосуну, Жаш тѳлюно ишлери жаны бла федерал агентствогъа, Аб-

Кырал жумушла

хазия Республиканы Жаш тѳлюно ишлери эмда спорт жаны бла кырал комитетине форумну къуаргъанлары ючюн энчи ыспас этгенди.

Форумгъа къатышханлагъа ишлери хайырлы болуруларын, эки кыралны да башламчылыкълары жетишимли толурларын тежегенди,

деп билдиргендиле бизге КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасындан.

«Къабарты-Малкъаргъа сѳймеклигин анга къуллукъ этиую бла кѳргѳзтгенди»

2 ѳет

«Кеси кесибузге кѳл этдирип, бир оноугъа сыйынын жашаргъа керекбиз»

3 ѳет

«Къадарыма ыразыма, мындан ары да жамауатха болушур муратлыма»

4 ѳет

Жангыртыу

Нальчикде тапландырыу ишле къалай баргъанлары бла шагъырейленнгенди

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** Нальчикде суу жагъада тапландырыу ишле къалай бардырыла тургъанлары бла шагъырейленнгенди. Аны юсюнден республиканы оноучусуну МАХ-да каналын-да билдириледи.

Къурулуш ишле 1.6 километр участкада, Осетинская орамдан тебиреп, Идаров атлы орамгъа дери бардырыладыла эмда бюгонлюкде бошала турадыла. Битеу жолгъа тынгылы асфалыт салыннганды, аны эки жанында чыракъла жанаргъа онг къуарлгъаныны хайырындан, Нальчик сууну жагъасында эрттенликде-эртте айла-нырча, ингирликде солурча, спорт бла да кюреширча жерле жарашдырылгъандыла.

Андан сора сууну эки жанында илипинглеге кезиу-кезиу ремонт этерге, суу баргъан жерледе да ишлени

кезиуянде бардырыгъа эм черекни эки жанын да тазаларгъа кереклисини юсюнден бююру бергенме, деп айтылады билдириуде.

Андан сора республика-

ны оноучусу Малая орамда бардырыла тургъан ишлеге къаргъанды, ол орам Дубки микрорайонда саулык сакълау махмемеле болгъан шахарчыкъда орналынды.

Башхача айтханда, бу орам Бийик медицина технология ара тургъан, ызы бла Сабий клиника араны бир бѐлюмюне, Сабий юйге эм Туберкулѐз ауруулагъа къа-

жау диспансерге, Патологоанатом бюрогъа эм къурулуш ишлерини асламысы бошалгъан жангы онкология диспансерге элтеди.

Орамда асфалыт алышындырыла турады, жолну эки жанында тротуарла болукъдула эм кече чыракъла жанарча онг къуараллыкды, андан сора да, онкология диспансер къатында автомашиналаны салырча жер жарашдырыллыкды. Артыкъ узун болмагъан жолну тап халгъа келтириу эрттен бери автомобилистлени къыйнап тургъан магъаналы транспорт къайгыны тамаларгъа онг берликиди.

Энди медицина учреждениялагъа баргъан энци транспорта, ол санда болушукъну терк берген машиналагъа, саусузлагъа эм аланы жуукъ-ахлуларына женгил болукъду, деп айтылады билдириуде.

Мадар

Автоинспекторлагъа — машиналаган ачхычла

Къабарты-Малкъарны биринчи президентини **Валерий Мухамедович Коковну** туугъан кюнюн белгилегенде, «Черная Речка-Благовещенка» автомобиль жолда КъМР-ни Ич ишле министрствосуну кырал автоинспекциясыны управлениясына жангы

машиналадан ачхычла къууанч халда берилгенди-ле, деп билдиргенди республиканы оноучусу **Казбек Коков** МАХ-да каналында. Автомашинала тийишли оборудованиыла бла жалчатылыннгандыла эм жоллада кърккыуузулукъ-ну жалчытыу бла байламлы

жумушланы тамамларыкъдыла.

Къырал автоинспекцияны ишчилерине республиканы жолларында къуллукъларын бардыруу бла байламлы жетишимле болдурурларын тежегенме, деп айтылады билдириуде.

Эсгериу

«Къабарты-Малкъаргъа сүймеклигин анга къуллукъ этиуу бла кѐргюзтгенди»

Бу кюнледе Къабарты-Малкъарны жамауаты бизни биринчи президентибиз Валерий Мухамедович Коков туугъанлы 85 жыл болгъанын белгилегенди. Анга атап, бир кѳау-ум жерде жыйылыула болгъандыла. Аладан бири Нальчикде Политика репрессияны сынагъанланы мемориалында баргъанды. Аны Мемориалны таматасы, «Алан» атлы Теммоланы Фаризат эмда Мемориалны ишчилери къурагъандыла. Ол «Аллай усталыкъ барды – Ата журтну къоруулачусу» деген эрттеден баргъан проектни чеклеринде ѳгенди. Ары, эсли адамыбызны эсгерге, республиканы школларындан окъучула, юнармеецле, аланы устазлары, ата-аналары, белгили аскерчиле, Ич ишле министрствону ветеранлары келгенди.

жанына этип, мамырлыкъны сакълагъандыла. «Ма бу сиз бюгон олтургъан мемориалны оноун да, саясат репрессиялагъа тюшген халкъыбызны да реабилитациялауну ол эки кырал адам бирге этгенди-ле. Аны бла бирге бюгоннго малкъар поэзияны мурдорун салгъан Мечиланы Кязимни обасын Къазахстандан бери кѐчнорюню къайгысын да ала кѐргенди-ле. Тырыаузда элхуур болгъанда, Валерий Мухамедович ары келип, адамланы кереклерине къайгыргъанына кесим шагъатма», - дегенди Фаризат Ибрагимовна.

Ызы бла «Аскер къарындашлыкъ» атлы Битеурросей жамауат биригиуню Къабарты-Малкъарда бѐлюмюню таматасы Гѳлстанлы Асхатны жашы Барисбий сѐлешгенди.

Ол сабийлеге Ата журтларын къоруулагъанланы, анга игилик этгенлени, ол санда Валерий Коков бла Белпайланы Суфиянча адамланы, атлары тарыхча киргенлерин эмда туугъан жерге суймекликин юсюнден айтханды. Ол дагъыда аскер училищелеге кириге суйген жаш адамлагъа болушукъгъа ол затдан халар айтхан брошюрала келтиргенди.

Кѐп жылланы Къабарты-Малкъарда Ич ишлени министрствосунда ишлеген Нарурби Жамборов, милицияны солудда полковникги, гитче заманында аскерчи лѐтчик болургъа суйгенин, жашау а аны милициягъа келтиргенин, анда кѐп торлю болумгъа тюшенин, 90-чы жылда Акъ юйню алында къаугъа болгъанында, Валерий Коков бла къалай тобешгенин айтханды.

Аны адамлыгъына юлгоге бир шартны келтиргенди: «Ол кюнледе ары Москвадан омончула келген эдиле. Аланы таматалары Валерий Мухамедовичге кирип: «Сиз буйрукъ беригиз да, биз такыйкъаны ичинде былайда адам кълмазча этейик», - дегенде, Коков: «Мен сау къадарда, былайда бир окъ атлырын да сюерик тойолмел», - деп тохтагъан эди. Мен анга шагъатма», - дегенди Нарурби Борисович. Ёсе кѳлген тѐлюню уа: «Сайлау аллыгъыздады, кыйын болса да, жаланда иги жанын, тюз жанын сайлагъыз жашауда, артада сокъуранмазча, мен алай нек этген эдим деп, кеси кесигизни ашамазча», - деп койретгенди.

Ол кюн ары келген кыонакъланы араларында Кишиликни орденине тийишли болгъан Виталий Юрьевич Комардин

Патриот оюн

Ата журтха кертчиликни сезимин кючлей

Элбрус муниципал районда, Къабарты-Малкъар Республиканы биринчи президенти Валерий Мухамедович Коков туугъанлы 85-жыллыгъына аталып, «Зарница» аскер-спорт-патриот оюн ѳтгенди.

Ол къалай бардырылгъанына къараргъа кѐпле кѳлгенди. Аланы араларында

Россейни ФСБ-сыны КъМР-де Чекчи управлениясыны таматасыны орунбасары **Виталий Сошников**, «Афганистанны эм аскер къаугъаланы ветеранларыны союзу» Битеурросей биригиуню Къабарты-Малкъарда бѐлюмюню таматасы, КъМР-ни Парламентини депутаты **Тимур Тхагалегов**,

Элбрус районну администрациясыны башчысы **Отарланы Мухтар**, аны биринчи орунбасары **Толгуурланы Расул**, жер-жерли самоуправленианы таматасыны орунбасары **Джаппуланы Руслан**, районну аскер комиссарыны орунбасары **Тимур Камергоев**, билим беруу управленияны таматасы **Атакуланы Нуржан** да болгъандыла.

Бу ишге торлю-торлю жамауат биригиулени башчылары да тири къатышхандыла: «Аскер къарындашлыкъ» Битеурросей жамауат биригиуню бѐлюмюню советини таматасы **Владимир Сиволобов**, Россейни МВД-сыны ветеранларыны Элбрус районда советини таматасы **Айшаланы Магомет**, «Афганистанны эм аскер къаугъаланы ветеранларыны союзу» Битеурросей биригиуню Элбрус районда бѐлюмюню таматасы **Князланы Алим**.

Оюнда автоматны чачыу бла жыйыу, ойретиу халда гранат сызыу, химия, биология эм радиация уудан къоруулануу жаны бла излемлени толтурургъа, аскер низамда хайырланылгъан амалланы кѐргюзторге, биринчи медицина болушукъ бериге керек болгъанды. Дагъыда аскер топография, патриот жырла, жип тартуу жаны бла эришмеле да ѳтгенди-ле.

Эсеплеге кѳре, абадан жип сакълануы араларында 1-чи жерге - Кѐнделенни Доттуланы

Ахмат атлы 1-чи номерли школу, 2-чи жерге - Тырыаузда къарындашла Этезлары атлы 3-чю номерли школу, 3-чю жерге Терс-Къолну орта школу тийишли болгъандыла. Орта жыл сакълануы араларында 1-чи жерни Кѐнделенни Энейланы Тимур атлы 4-чю номерли школу алгъанды. Лашкутланы Сотталаны Ахияны атын жюрютген орта школу экинчи болгъанды эм 3-чю жерге Бедикни орта школу чыкъгъанды.

ТЕМУККУЛАНЫ Асият.

Парламент

Инсанланы тынчлыкълары ыйых, байрам кюнлеге да сакъланырча

КъМР-ни Парламентини президиумуну кезиулю жыйылыуун законла чыгарыуучу органны башчысы Татьяна Егорова бардыргъанды. Аны юсюнден бизге Парламентни пресс-службасындан билдиргенди-ле.

Депутатла «Инсанланы тынчлыкъларын сакълау» республикалы законну проектин сюзгенди-ле. Жамауат кърккыуузулукъ эм коррупциягъа къажау комитетни башчысыны орунбасары **Ахмед Есенкулов** анылатханыча, адамладан тынчлыкъ бузулгъаныны юсюнден тарыгъуула аслам келеди-ле. «КъМР-де кече инсанланы тынчлыкъларын эм шошлукъну сакълауну юсюн-

эм мекамны битдириу эмда хайырланыргъа беруу жаны бла тизмелени хазырларгъа эм аланы тамамларгъа жууаплы этиледи.

Къурулуш, жашау журткоммунал миолк эм отлукъ-энергетика жаны бла комитетни башчысы **Заурбек Кумалов** билдиргенича, республикалы законну 2-чи статьясына жангы жорукъла кийириледи-ле. Къурулуш

летилген мадарны болжалы 2031 жылда 1 сентябрьге дери созулгъанды.

Законланы проектлери жууаплы органланы къарауларына эсгertiуле бла тозетиуле хазырларгъа берилгенди-ле. Ала тынгылы тинтилгенден сора, КъМР-ни Парламентини жыйылыууна кѐргюзтоллок-дюле.

Президиумну жыйылыуунда федерал законланы проектлерине эмда кыралны субъектлеринден келген башламчылыкъларга да къаралгъанды.

«Торлю-торлю соруула» бѐлюмде Заурбек Кумалов

ден» республикалы законда кече даур этерге жарамга-аны жазылгъды. Болсада тарыгъуулану эмда белгиленген законну эсге алып, энди ыйых эм байрам кюнледе, ала КъМР-де солу кюнлеге саналсала, шошлукъну сакъларгъа кереклиси кийирилгенди. Шошлукъну бузгъанла уа жууап тутарыкъдыла. Аны бла байламлы КъМР-ни Административ бузукълукъланы кодексине торлениуле хазыр этилгенди-ле. Ахмед Есенкулов закон жашауда бардырылса, чыгаргъа боллукъ чырмау-ланы юсеринден айтханды.

«КъМР-де шахарлада къурулуш бардырыну бир нizamгъа келтириуню юсюнден» республикалы законну 2-чи статьясына хазырлангъан торлениуле да созюлгенди-ле. Ала «РФ-де шахарлада къурулуш бардырыну кодексине эмда РФ-ни бир-бир законларына тозетиуле кийириуню юсюнден» федерал законга тийишлиликде хазырланнгандыла. Алагъа кѳре РФ-ни толтуруучу власть органы кърлулуш бардырыугъа эркиник

эм мекамны хайырланыргъа берууню тизмелерин КъМР-ни Правительствосу къраргъа эм тамамларгъа жууаплы этиледи.

«Гаражы эм ол орналгъан жер юлюшюн инсанны иелигине беруу бла байламлы бир-бир болумланы бир нizamгъа келтириуню юсюнден» республикалы законну 2-чи эм 5-чи статьяларына тозетиуле хазырланнгандыла. Документ «РФ-ни Жер кодексине эм «РФ-ни Жер кодексин жашауда бардырыну юсюнден» Федерал законну 37-чи статьясына тозетиуле кийириуню юсюнден» 306-ФЗ номерли законга келишдириледи.

Жууаплы комитетни башчысы Заурбек Кумалов айтханыча, Федерал закон гаражы эм ол орналгъан жерни адамны иелигине беруу нizamны женгилетеди. Сѳз инсан кеси кереклерине хайырлангъан миолкню юсюнден барады. «Гараж амнистия» хайырлы болгъанын эсге алып эмда инсанланы эркинликлерин сакълар мурат бла женгил-

Къабарты-Малкъарда кърулушну айнтыууну онгларын созюгенден сора, президиум чыгаргъан эсгertiуге къалай толтурулгъанларын билдиргенди.

«Правительстволу сагъатда» «Энци аскер операциягъа къатышхаллагъа кырал себепликин юсюнден» соруу созюлгенден сора, чыгарылгъан эсгertiуле къалай толтурулгъанлары бла уа Урунуу, социал политика, саулык сакълау эм ветеранланы ишлери жаны бла комитетни башчысы **Хусейн Кажаров** шагъырей этгенди.

Депутатла торлю-торлю сфералада жетишимле болдургъан инсанланы КъМР-ни Парламентини Сыйлы грамотасы бла саугъаларгъа оную этгенди-ле. Аланы арасында РФ-ни Миллет гвардиясыны Шимал-Кавказ аскер округда бѐлюмюнде къуллукъ этгенлени уллу кѳаууму энци аскер операцияда кѳргюзтген кишиликлери эм батырлыкълары ючюн белгиленгенди-ле. Дагъыда билим берууню айнтыугъа кыйын салгъанла да саугъланадыла.

Саулукъ

Тап онгла кърарча

КъМР-ни Саулукъ сакълау министрствосундан билдиргенлерича, бу кюнледе республиканы Психиатрия эм наркология клиникалы арасыны мекамларындан бирине тынгылы ремонт этиле турады. Аны бла бирге жангы ашхананы кърулушу да барады.

Кѐп болмай жангыртыу ишле къалай толтурулгъанларына къраргъа КъМР-ни саулукъ сакълау министри Рустам Калибатов да келгенди. Проектте кѳре психо-неврология аурууладан кыйы-

налгъанлагъа багъарча 80 жатар жери болгъан мекам бюгонню мардалагъа келиширча боллукъду.

Саулай алып айтханда, аны уллулугъу 2 минг квадрат метрден аслам барды. Игилендириу ишлени кезиуянде, сюртоу-боюу жумушла бла чекленип кълмай, комплекс халда инженер системасы бла инфраструктурасы да жангыртылырча мадар этиликиди.

Бусагъатда подряд организацияны келечилери мекамны ичинде тынгылы ремонт этип башларча жумушланы

тамамлагъандыла. Ол санда жангы терезеле салгъандыла, ток чыбыкъланы бла инженер ызланы тартхандыла, аны бла бирге башха затлагъа да къралады.

Тынгылы ремонт ишлени кезиуянде саусузла жюрюрге эм солургъа онгларты болурча стационарны арбазы да аibatланырыкъды. Бюгонлюкде аны да проекти хазырды.

Эсге сала айтсакъ, кърулуш ишле республикалы бюджетден бѐлюннген ахчагъа бардырыладыла. Ишлени толсуунлай келир жыл бошарга керекди-ле.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Жоралау

Хунерликлерин аямагъандыла

Урван районда корд халли авиамодель спортдан КъМР-ни биринчи президенти Валерий Коковну хурметине Россейни чемпионаты ѳтгенди. Анга къатышыргъа кыралны кѳп регионларындан бла шахарларындан, ол санда Луганск Халкъ Республикадан да, командада келгенди-ле.

Учуучу модельле жаны бла Самарадан Андрей Куропаткин хорлагъанды. Экинчи Альберт Гарфуддинов болгъанды, ючюнчю жерни уа तुлачы Евгений Яковлев алгъанды.

Терк учуучу модельле жаны бла уа москвачы Илья Лоскутов биринчиликин ычхындырмазга кюрешгенди. «Кюмош» – Туладан Сергей Евваличевге, «доммакъ» да Луганск Халкъ Республи-

кадан Михаил Девежскийге жетгенди.

Гоночный модельлени кѳауумунда уа жерлешлерибиз Михаил Нагорный бла Артур Польских алчыла болгъандыла. Аланы ызларындан тизмеде Василий эм Дмитрий Носковла орналгъандыла. Доммакъ майдалны уа Михаил Солнцев бла Леонид Андронов алгъандыла.

Солуу кюнледе «Кызыл Гедукю» комплексде СНГ-ны ачыкъ чемпионаты бла биринчилиги ѳтгенди-ле. Ала быыйл бла экинчи кѳре бардырыладыла эмда КъМР-ни биринчи президенти Валерий Коковну хурметине къралгъандыла.

Эришуледе болгъаныны юсюнден КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** кесини социал сетлеринде билдиргенди. Бу жол «Кызыл Гедукю» болмагъанча кѳп спортчуну жыйгъанды – битеу да 130-сун. Атла 20,40,80, 120 эмда 180 километрге чапхандыла. Чаришни Россейни ат спортдан федерациясы,

Басхан районну администрациясы эмда Москвадан «Отрада» ат спорт клуб кърал бардыргъандыла. Казбек Коков чаришни къраргъанлагъа, анга къатышхаллагъа эмда къраручулагъа да жюрек ыразылыгъын билдиргенди.

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

БҮЮКЪМАЙ, ТЮНГОЛМЕЙ
Магомет Оғъары Малкър-данды. Заманы жеткеней, анда Пушкин атлы школда оқып башлаганды. Дөрсөде асыры тирден, терк билим алгандан, аны устазла бек сөйгендиле, жашай барганда, ол улуу жетишимле этеригине ишекли да болмагандыла. Алай а миллетте көчгончюлюк сынаргъа тошоп, ончочылык жашчыкны муратха элптен жоллары ажажандыла.

Көчгончюлюкте Тамукну юйорю Къазахстанда жашаганды. Анда ал жыллада көплени школда окур онглары болмаганды – алмай эдиле көчгончюлени сабийлерин ары. Артада уа аллай онг чыгып, Магомет школну тауусхандан сора, 1951 жылда Алма-Атада Къазах кырал медицина институтха киргенди. Ол жыллада көчгончо жашлагъа бля кызылга алай жерде окусган улу насыпха саналганды, нек дегенде ол жаны бля да алгъа атлам этдирмегендиле. Бютонда бийик билим берген окусю юйлерге алмай, кыйнагандыла көчгончюлени. Алай тап тошгенде, Магомет кече, конда солу алмай, алай окусганды. Ал заманда окусна илму ишлерге кел салып башлаганды. Экинчи курсда окусган заманында, академик А.П. Полосухинни башчылыгында кыаньы кыралыуна жарыккы себеплигини юсюнден бек сейр тинтиу ишан жазганды.

Институтну хирургия бёлюмон 1956 жылда кызыл диплом бля бошаганды. Аны Алма-Атада кыалдырыгъа сөйгендиле институтда устазлары, алай ол Алма-Ата областны элдеринден бирине барып ишлерге, сынам алыргъа сөйгенди. Алай бля эки жылны ичинде бир элде амбулаторияны таматасы болуп ишлегенди. Жаш врачны анда бек сыйлы көргендиле. Болсада, билимнен этнта да андан ары ёсдорюрге керек болганына тошюнноп, Таукен улу 1958 жылда кеси окуп көтген медицина институтну урология кафедрасыны аспирантурасына киргенди.

ИЛМУ ЖАНГЫЧЫЛЫКЛАРЫ
Анда окуй турганлай, 1961 жылда кыуукъ ауруланы тинтгенди, кыуукъгъа мочеточникле салыуда, андан ташланы кетериуде ол тапхан амалгъа көре арта

300 операция жетишимли болгандыла. Дагында ол кыуукъгъа этилген башха операцияланы женгиллетгенди. Алай бля кесини жашауун медицинада урология бля байламлы этгенди. Ал заманда Таукен улугъа жаланда отуз алтыжети жыл бола эди.

ТУУГАН ЖЕРИНДЕ
Ол заманлада малкър халкъ көчгончюлюкте турган жерле бля байламлык кыаты болган-

Унутмай

ОГЪУРЛУ ЫЗ КЪОЙГАНДЫ

Малкър халккыны илму докторларыны саны эки жүзге жетгенде, биринчилини таукеликлерин эсден кетирер онг жокъду. Къайда да кыйынды алда болган, анга аслам кючкыары керекди. Бюгон мен халарын айтыркы Таукенланы Тамукну жашы Магомет Къабарты-Малкърны илмусуну сыйлы кыулукъчусу, Саулукъ саклаууну отличниги, миллетибизде медицина илмуланы бек биринчи докторууду. Ол тууганлы буюкнюнде 95 жыл болады.

агы бля кандидат диссертациясын жетишимли кыорулап, медицина жаны бля бизни биринчи кандидатыбыз болганды. Зельман Вульфович Магометни кесини бек иги аспирантына санаганды. Бу илму ишинде Магомет эр кишилини кыуукъ ауруланы бек кыйынындан – рақдан – кыалы багъаргъа керегин тинтгенди эм ол жаны бля анга дери болмаган амалланы тапханды.

Андан сора Магометни Къазахстанны Саулукъ саклау министрствосуну Онкология эм радиология жаны бля илму-излем институтуна чакыргандыла ишлерге. Анда илму-тинтиу ишле бардырып, багынуу жангы амаларын тохташдырганды. Ол жетишимлеге жетер ючюн а, Таукен улу Алма-Атаны болнычаларында ауруганлагъа бакыганды, илму тинтиуну, докторлук ишин да бир жолгъа бардыра, улуу сынам алганды. 1967 жылда уа «Опухоли мочевого пузыря» деген

кафедрасында, ызы бля Республиканы клиника больницаны хирургиясында да урология жаны бля энчи бёлюмле ачдырганды. 1997 жылда Таукен улун урология курсу да болган хирургия факультетни кафедрасыны таматасына салгандыла. 2001 жылда уа хирургия эмда эндоскопия хирургияны кафедрасыны профессору этгендиле.

Къабарты-Малкърда урология службаны кыралыу Таукенланы Магометни энчи улуу жетишими болганы сёзсөзюд. Ол жаны бля Магомет отуз жылдан артык ишлегенди – 2002 жылгъа дери. Кенг профилли уста врач кыуукълары, аш орунлары, чегилери ауруганлагъа, онкологиядан кыйналганлагъа да болушанды. Аны юсюнден халар асыры кенг жайылгандан, кыоншу республикаладан сора да, Россейни узакъ мюйюшлеринден бери келип, адамла аны кыолунда багылыргъа излегендиле. Магомет көп жылланы ичинде Республиканы клиника больницанда урология жаны бля, аш орунлары эм чегилери ауруганлагъа багып, керек болса, операцияла этип турганды. Алай бля көплени аягы юсюне салганды.

НАСИХАТЧИЛЫКЪ
Ол жылланы ичинде студентлени юйретюде окусю-методика ишге аслам эс буруп, бизде иги хирургла, урологла болурларына кыолундан келгенича себеплик этгенди Таукен улу. Практика дерседе иш юсюнде алагъа юлгю болганды. Алай бля аны студентлери Боталаны Хадис, Алпайланы Владимир бля Адик, Кыуукъланы Залимхан, Голыйланы Сейпуллах, Газаланы Елена, Сулейман Хавлачев, Артур Абазов, Артур Эльчепаров эм башхала, арта жашау көргозгеннге көре, алаамат врачла болгандыла, устазларыны дерслерин унутмагандыла. Аны сохталары Къарачай-Черкесде, Къазахстанда, Къыргыстанда да бардыла.

Аны бля бирге Таукен улу диагностика салыгъа улу эс бурганды, хирургияда, урологияда да багыуу амалла жаны бля излемлерин тохтатмаганды. Ол кыуукъ ауруланы юслери бля эки жюздөн артык илму ишни, бир ненча патентни да авторду. Дагында жыйырма бля юч аспирантны илму ишлерине

башчылык этгенди, ала кандидат диссертацияларын жетишимли кыорулагандыла. Аладан акиси уа аны кыолунда илмуланы докторлары болгандыла.

Профессор Таукенланы Магомет Хирургланы битеуроссей биригулерини управлениясыны, Илмуланы халкыла аралы адыг (черкес) академияларыны, Шимал Кавказда урологланы биригулерини илму советтерини, Къабарты-Малкърны «Мир» атты обществоуну президиумуну, Къабарты-Малкър кырал университетде медицина факультетни диссертация советини да члени эди. Хирургланы республиканы биригулерине таматлык этип турганды.

АРИУ БЛЯ САГЫНАВУ
Аны саулукъ саклауда жетишимлери бийикдиле: биринчиден, алда эсгертилгенича, урология школну кыураганы; экинчиден, республикада, заманны излемлерине көре, пластика урологиядан, диагностикадан башлап, ол службаны илму эм иш юсюнде айнайтханы; ызы бля хирургланы эм урологланы жангы тёлюлерин хазырлаганы. Кырал аны жетишимлерин «Сыйлыкыны Бөлгиси» орден бля, «КъМАССР-ни илмусуну сыйлы кыулукъчусу», «Саулукъ саклаууну отличниги» деген сыйлы атла бля, бир кыуууу майдал бля, махтау кыагытла бля белгилегенди.

2022 жылда мартда малкър халккы Жангырыу юкюне аталып, Миллет музейде Таукенланы Магометте аталган көрмюч барганды. Ары келгенлени кыйсы да доктору атын ариу бля сагыынганлары шагъат излетмейди.

Халкыбызны махтаулу жашы дуниясын 2013 жылда 12 майда алышанды. Аны ишин бюгон жашы бля кызы бардырадыла: Исмайыл хирург, эндоскопист, химия терапевти, Лейля уа, медицина илмуланы кандидаты, бизни университетде атасы ишлеуу медицина факультетде психиатрия эм нерва ауруланы кафедрасыны доцентиди. Келини Лиза да, Социалист Урууну Жигити Жангоразланы Ибрагимни кызы, медицина факультетде бир ненча ызлада лекцияла окуйду. Аллай отурулу эс кыйганды Таукенланы Тамукну жашы Магомет халккыны тарыхында.

МУСУКАЛАНЫ Сакитан.

тынгылаган кезиюну Хучиналаны Магометни китабында окуп, алай бля суратха салганма. Көрмюч этерге дей эсегиз, ол да жаш тёлнюю ишиди. Ол зат эсиме да келмегенди. Бу хучеримни юсюнден биринчи сизге айта турама.

- Къара кючюногъа бля да адамланы сейриге кыалдырганыгызыны халарын да эшитгенме, аны юсюнден да айтагъыз эди?

- Сиз билмеген жокъду. Ала а Ставрополь крайда болганды. Не ираам болганын унутканма, биз малларыбызны тутхан тийреде эришуле бара эдик. Ары бир ёсюмюл орусуну алып келелди, бу бизни гёжефбизди дегенни да айтып. Ол онг кыолун быстыр бля байлап, кыалны кыангъа 150 чюйноу терен кийреди. Ишде чёпч бля чюйлени урганылыкыгъа, былай амал бля биринчи эрише эдим. Тюз алай чюйноу 2-3 сантиметрге андан эсе теренге кийреме.

«Кел, кыол кючюноу сынайык», - дейди. Алай эришип да мындан онглу болама. «Энди да хорлатханыгызыгъа ийнамай турасыз да, гирягъыз бар эсе, алай да эришейик», - дейме.

32 килограмм аурулгу болган гиряны кыолумда баштебен сюеп, аны юсюне алай аурулгу болган башхасын салып, көтереме. Быланы гёжефлери, ол аурулукну көторалмагандан сора, хорлатханын жентдирген эди. Ол кезюде манга 50 жыл толуп эди. Орусу уа менден иги да жаш эди. Жаш заманында бокс бля көреширге чакыргыбан эдиле. Атам, анам кьарт эдиле, аланы кыюуп кеталдым.

1964-1967 жыллада Запад Украинада чекни саклаганма. Ол кезюде аурулугум 90 килограмм эди. Къара кыаруу да анга көре бар эди. Анда да чекни картасын мен эти кетген эдим. Аны айтачым – сурат эте билгеним жашауда жарай турганды.

- Бош заманыгызыда уа не этерге сюесиз?

- Кипат, журнал, газет окургъа сюеме. Бизни жарытхан – почтабыз иги ишлемейди. Газетибизге, журналларыбызгъа жазылмай кыалмаймы. Почтаьон болмаганы хатасындан, кесим барып алыуучума журналланы, «Заман» газетни да. Почтаны жангыртабыз, тап ишлерча этебиз, дегенлей турадыла. Алай жукъ этмейдиле. Кён болмай Терс-Кыолда почтаны жапдыла. Почта тап ишлеуучу чакъда, ёз тилебизде чыкыганладан сора да, «Труд», «Правда» эм башха газетлеге да жаздырыуу эдим.

Ахырында айтырым бду. Аллах миллетибизни айнаытын, жарытын, мудар болмайык, не заманда да бир бирибизни сюе билеик.

Ушакны **МАМАЛАНЫ** Алий бардырганды. Суратланы автор алганды.

Къадар

Хар кимни да жюреги тартхан жери бола болур. Бирде кесинги ич ауазынгы эшитир ючюн узакъ жолланы ётерге, алгын базынамаган атамла этерге тошеди. Мен бюгон окуучуларыбызны ма аллай атам этип, къадарын торлендирген тиширду бля шагъырей этеме. Ол кюнлени биринде Минги тауну этегине келип, бир кечеге саулай жашауун торлендирген сезимле бля жашаганыны, энди таулу халкъ аны жюрегинде къаллай жер алганыны юсюнденди халарым.

«Насыбымы алаамат кесеге таулу халккыны арамларыдыла»

Александра Рыльская Краснодар крайны Абинск шахарында тууганды. Сабийлиги Тюмень шахарда ётгенди, атасыны иши бля байламлы ары көчере керек болуп. Акылбаллык заманында Краснодаргъа көчюп, билим алынуу да анда бардырганды.

Аны юйорюнде билим алыгъа кыачан да улуу эс бургандыла. Атасыны бля анасыны бийик билимлери болганы себепли, сабийлеринден да окусугъа кыаты болурларын излегендиле. Алай бля Александра, школну алтын майдалгъа бошاپ, Краснодарда Технологияла жаны бля къобан кырал университетини инженер-теплонэнергетик бёлюмюне киреди. Атасыны ызын бардыра, аны усталыгынын алыргъа излегенди.

Сайлауун тюз эттенине ишексиз болган кыыз студент жылларындан окусна ишлеп башлайды. Юйорде алган юйретиюу бошнуа кетмегенди: университетни да айырмалы бошайды. Андан ары жашауу хар бирибиздеча барады. Проектировщик болуп ишлей турганлай, аны кеси окусган университетде устазлык ишни бардырыргъа чакырадыла. Ал заманда ол анга кычыуун көрюне да, бир кесекден а иш арталыда аны излемине келишмегенин, жюреги тартмаганын ангылайды. Аспирантурагъа кирип, илму ишде заууклык алыргъа излесе да, жашау анга башха ону этеди. Кыолунда гитче сабийчиги бля муратына толусуннай жеталмазына тошюнноп, артха турады.

Кесини юйорю, баласы, сурамы болган даражалы иши – жашауу кыуалганды дегер боллукъду. Алай аны ич дуниясы излеуон тохтатмай эди. Фахмулу энергетикле кыачан да сыйлы болгандыла. Билимни тишириууну промышленностьда кыоркыусулукну жалчытуу жаны бля жаш специалистлени усталыкларын ёсдорюрге себеплик этерге, лекцияла окургъа чакырадыла. Улуу нефть компанияла бля келишим этип уруанды, даражасы да ёседи.

Ичиндеги излем а бир да шошаймайды. Анга, толу насыплы болур ючюн, кеси да ангыламаган, билмеген бир зат керек эди. Энди ол не болганын билирге таукелленеди. Къайры тынчайын, гитчелигинден да тири жашау этип келеди. Бешжыллыгындан башлап спортну алаамат торлюлери бля (биатлон, фигурное катание, гимнастика) профессионал халда корешгенди.

Кюнлени биринде «Минг и тауну этегине жолуучулукъ» деген рекламалы видеорикни көреди. Сагыш эте турмай, Жолуучулукъладан бирин сайлап, ахча тёлейди. Алыкъа бир ненча ай сакларгъа керек болса да, ичинде бир сезим аны умутлу этеди, кыуандырып, тюз эттенине таукеллендиреди. Саклау хычыуун көрюноп, харкюнлюк жашауун бардырады. Экскурсиягъа атлангыргъа бир ненча кюно кыалганды уа, бармазгъа дейди. Аны эшитген юйорю тынгысыз болады. Этеги уа, ол аны сабийлигинден келген умуту болганын эсиме сала, кийимлерин да жыйып, ашырады автобус бля жолуучулукъгъа.

– Минги тау манга бир терен белгисизлик, кючюю деу къады, – деп эсгереди Александра. – Мен аны сууккылугунда жылыныргъа излей эдим. Азау талагъа келип, кече тошебиз. Жукъу басып, кыонак юйге кирип, жерлеше турганыла, автобусда жанында олтурган тенгим мени тышына чакырады.

Манга болуру алайда болады! Кёзлерими көторюп, көкте кыараганымда, бир белгисиз аламгъа жортуулугъа учурады сезимлерим. Толган ай, көп жулдузлу чууак көкде кесими кесимден сыйырып, учурады. Мен эс жыйганымда, эрттендикле сагыат тогуз эди. Сау кечени кёз жиямукъларым тёлпе, ала бетими жууа, аягы юсюмде турганымы ангылаймы. Кюн тие башлаган заман эди ол. Тау башланы кыарлы тёлпелерин анча алаамат торюнюлеге боалулары, ала мени кеслерине кыонак этерге сөйгенлери да ичимде эрттенде жууапсыз турган сооруюум жууабы эдиле. Баям, мен жаратылганды да ол эрттендикте дери былай насыплы болганма деп билмейме.

Солуубуз бошалап, Краснодаргъа арталыда башха адам болуп кыайтамы. Ичим, сезимлерим, дунягъа көз кыарым, жашауда манга ары дери багылы көрюнген затла – барысы да тамыры бля торленденди.

Александра ол кечени хазна унутсон. Нек дегенде тазаланнганын, азатланнганын сөзгенди. Жашауунда ол кюннге дери маганылы көрюнгенден кыайгырыулары, кызауаты да энди алай ууакъдыла, алай магъанасыздыла анга. Чытты магъана адамны ич дуниясын эркинигинде, ариулугунда, ниетинде болганына тошюнгенди.

«Аны ючюн таулагъамы барыргъа керекди?» – дерикле да табылырды. Алай, биз жаратыла туруп, бизни хар жолубуз, атамларыбыз да белгилене кылды. Къайда болсак да, бюрулганын жерибизге келгинчи, тынчылык бля насып табалмайбыз. Аны сөзер ючюн, къадар кыйрай элсе да, барабыз. Бирле тыш кыыраллагъа кетедиле, башхала тенгизлени излейдиле. Ючюнчюле уа ата юйлеринден кетмей насыплыдыла.

Александра уа биреу аны кесини кыабындан чыгыарып, азат жашаугъа

ашырганча болганды. Энди ол насыпны не болганын сөзегениден сора, Краснодаргъа кыайтып, хауа айланмаган офисинде олтуруп, бир болмачы кыайгыла бля заманын ашыраллык туююл эди. Кёп сакгышланмай, эки кыызчыгын да машинагъа олтуртуп, насыплы атхан тангына келеди. Сабийлери уа ол жангы жерин сюялрларына ишексиз эди. Аны оюмуна көре, бу жерни сюялмалык жан болмаз!

Жуукълары алгъа аны ол атамандан кыоркъадыла. Сабийлик муратына жетгени - бирди, алай тохташан ишин, юйюн, жашауун да кыюуп, танышы да болмаган жангы жерге атлануу – башхады. Не деселе да, Александраны

кыаты кыылыгы, эр киши акылы аны арталдыда жибермей, жюреги излеген насып жолгъа этледи.

Аны таула кеслерине чакыра эдиле.

Сезими бля дөмелшюр кючо жокъ эди. Келип, Элбрус элде болжалы халда фатар тутуп, жашап башлайды. Тау лы-жалада бля онуюборлда алаамат уа эди. Быраздан, билимнен кючлеп, инструктор болады. Энди ол, сөйген тауларыны иесича, ары солургъа келгенлени тамаша жерле бля шагырей этеди. Тохтаусуз таулу халкыны тарыхын окуйду, маданият энчиликлерине юйренеди. Анда жашагъан жамаутны кылыгына тошюнеди.

Ёмюрю мында жаратылып, биринчи атамларын, сёзюн да мында айтачана сөзеди кесин. Къалай болады да алай? Адам аллай бирге жюреги бля таулагъа байланамыды? Бир башха миллетни кесине жуукъ, ахлу этемиди? Дунияны жаратхан, танганы атыргъан, насыпны бизге ёнчелемеи берген да бир Аллах болганына ийнанады. Бош сөзле той-юдоле, манга аланы айта туруп, биягы бетин жиямукълары жууа эдиле. Ала насыплы кёз жашадыла энди. Ол жерин тапханына кыуанады.

Жети жылы ичинде жигер тиширүү иги жетишимле болдурганды. Бир башына эки кыызчык ёсдореди. Абадан Наталы, тогузунчу классны бошاپ, Краснодарда анасы билим алган университетде сервис эм туризм бёлюмде окуйду. Гитчеси Варвара алыкъа школчуду. Александра кеси аллына Тырынауауда фатар алганды, улуон да жангырханды, энди кишиге сукъланмай бардырады жашауун.

– Алгъа бек тынгысыз эдим сабийлерим бу жерлени жаратмазла деп. Алай кыанны кючо хорлаганды. Ала да, менича, насыплы болгандыла мында, – дейди Александра, кёлю көтөрлюноп. – Мени насыбымы алаамат кесеге таулу халккы арамларыдыла. Шөхуларына араларында къабартылыла, орусла да бардыла. Алай таулуланы манга көрпозаттен хурметлерин, кыарындашчала кыарлары, эгеч-леча жылыулары мени тюз жол бля атлагъаным ийнадырадыла. Кысыка заманыны ичинде кесими бу халкдан бирине санаплагъанма.

Таула жангылыкны бля кезбауун көчмейдиле! Бу жерде кесин табар ючюн, адам аны сюереге керекди. Таулу халккыны жашаууна, тарыхына хурмет эте жашайды жигитим. Гид болуп ишлегени жыл сайын кыайтып келген кыонаклары кёндюле. Тауларыбызны жылын хар кезиюнде тамашалыкларын көрюрге сюедиле. Хар ауузда кесибизни алаамат жерлерибизни жангы кыонаклагъа ачыкклай, аланы да жюреклеринде сюемиклек жарата биледи. Дагында манга бек хычыуун болганы уа, Сашаны ушагыбызны кезиюнде бизни тауларыбыз, жерлерибиз, адамларыбыз, тауларыбыз дегенлей турганы болганды. Кеси да малкър тилге юйренирге сюйюп, энчи халда дерсле алады. Ангылагъан эте эсе да тилибизни, сөлеширге да излейди.

Биз хар жалаанда Сашаны юсюнден тошюнолд. Кёлгеле юлгю окуланды. Жашагъан жерибизни, тилибизни, тарыхыбызны бля маданиятыбызны кесибиз сансыз эте барабыз. Иги сакгышлансакъ, жерибиз, ниетибиз, миллетибиз бля насыплы болганыбызны сезерибиз.

ТЕМУККУЛАНЫ Асият.

Бир төрт-беш жыл ёттен болур андан бери. «Голубые ели» санаторийде солургъа тошюди. Тюз ушхуурун ашар заманнга кыйсы столну артында олтургуюу көрпоздюле. Столну бир жанында абадан тиширүү, школчу кыызчык олтурдула. Ашарыккыны келтиргеникге, экиси да кимни эсе да сакылаганларын сормай ангыларчады. Была сакылаган келгинчи, аш кыанганы ары жанындагыла бля танышамма. Горбулина Екатерина кызы Карина бля Курск областьдан келгенерин айтды. Биз танышыл бошагынчы, бир мазаллы эр киши келип саламлашды, анасы, кызы да, таматагъа хурмет эте, ёрге турдула.

Курск областьдан келгенлени адет, кыылыккы билгенлерине кыуана, мен да ёрге кыолдум. Неппеланы Мусса бля алай танышдык. Кыруу бизни столда угъай, Муссагъа сый бере, башха столладагыла да ёрге туруучула болуп къалдыла. Энди миллет адам этсе, аны ангыларчады. Алай кыраланы ара регионларыннан келгенге көбюрге эдиле. Мусса солугъан кезюде окууна кесикден тамата кирсе, ёрге кыобаргъа керегин көплеге юйретип кыйган эди.

Санаторийден Муссагъа алгъаракъ кетерге тошюди. Эрттен ашха келсеп, ал а жокъ. Карина да Мусса аппаны кыйдагысын анасындан сорду. Ол юйюне кетгени айтханда, кыызчыккы кёлю толганы бюгончча эсимдеди. Мусса ариу сёзлю аппа болмаса, узакъ шахардан келген сабий жюрексинип, кёз жашчыкларын тегерик туююл эди.

Мусса да Каринаны кесини туудукъларындан биринча сөйгенин арда билдик. Украинаны аскериле ол областха киргенлей, Мусса манга терк-терк сөлешиючю болуп кылды: «Журналист, ол ауругуна кыызчыкында халарын бармыды, бу кыагъа ала жашагъан жерге жетген болуру, сау болурланы?» - деп сорганлай турду. Телефон байламлык болмай тургъанда уа бютонда жарсырча эди.

Арта Каринаны суратларын, артадарагъа а анасыныкылары да Интернетде көргенден сора, былагъа жарып турган Муссагъа кесим сөлештиди. «Ой, ий халарлы болгун, нечик бек кыуандырыдыг мени», - деди ол, көртиси бля кыуанч тыпырлы болганын да буюдурлай.

Таулу аппаны орусла кыызчык ючюн алай нек жарысганын ушакъ эте барганда ачык болуп кылды. Мусса, халккыны көчюре туруп, анасыны кырынында эди. Туугунчу окууна, миллети бля бирге зинданнга тошген Мусса, Курск областда жашагъан Каринаны юйюне кызауатны ууу жете башлагъанда, бу сабий ол затдан элгенмесин

деп, сакъ болганы аны ючюн эди.

Кёчгончюлюк болмаса эди, Неппе улу, баям, суратчыгъа окуркы болур эди. Аны блады, отуругу акъсакъл бля, бюгоннго ушгъым.

- Мусса, эки кыатлы юйюгюз, кент арбазыгыз, бахчыгъада бир кере дарман сепдирилмеген, паршасы болмагъан алма тереклеригиз, былай ариу суратларыгъыз да бар. Туугъан да этгини көчюрюлген сабийде былай хунер къайдан чыкыганды?

- Билемисе, адамгъа кыйынлыкълардан кыоркыуп, жашаудан тюнголюп кыалыргъа жарамайды. Таулу адамгъа тюнголген деген зат келишген да этмейди. Юй салыргъа, бахча ёсдорюрге бля жашуу кеси юйретгенди. Сурат салыргъа хунер а анамы жанындан келген сунамма. Анам Джабаланы Жабит эди. Аланы юйорлери да көчюнчю былайда жашагандыла. Атабыз урушун кезиюнде бу тийреледе партизан отрядда болганды. Сурат этерге киши юйретмегенди. Мен ангылагъандан, ол ата-бабалардан келген хунер болур. Энди ма бу стол бля шинтиклени көресиз. Жаш кыйдан эсе, да сатып алганды. Быллай тапсыз затланы ишлерге көлюм барлык туююлдо. Быллайладан эсе, жукъ этмей кыйсанг игиди.

Эттен затынгы башхала да жаратыркы, сюйюп жюрюторге керекдиле. Мен бош туралмаймы. Былай туургугъа жарамайды деп, кеси кесиме урушучумма. Бизни тёлю алайбыз. Ёсюп келген тёлюге айтырым олду – иини сюйюногъ. Не бля да корешсинле, бош турмасынла. Ишлеринде, илмуда, спортта, окууда жетишимли болган жашларыбызгъа бля кызыларыбызгъа бек кыуанамма.

Аланы танымаганылыкыгъа, тюз ёз туудукъларымдан башха көрмейме.

- Бу сиз этген затланы суратчыла көргенимдиле?

- Бир заманда да аланы излемегенме, тюбеген да этмегенме. Будаиланы Сю

Талпыныу
Кѣп болмай Къабарты-Малкъарда «РТК-ны кубогу: Нальчик. Бузул чакъырыу» деген робототехникадан жаш тѣлно арасында халкъла аралы эришилени уруму жетишимли бошалгъанды. Ол экиюнлюк уллу турнир эки майданлы мурдорларында бардырылгъанды.

Аладан биринчиси «Кюн шахар» сабий чыгармачылык академияды. Мында эришиуге къатышхан сабийле да жыл санларына кѣре эки къауумгъа юлешингендиле. Бирси майдан а КъМКЪУ-да къуралгъан эди. Анда уа хунерлерин студентле бла жаш устала ачыкълагъандыла.

Турнир къууанчлы халда университетни «Алтыайр» илму-билим

Даражалы эришиуге — биринчиле

беруу арасында ачылгъанды. Анга уа «РТК-ны кубогу» проектни медиа-башчысы Полина Кунакова, КъМР-ни цифралы айыну, байламлыкъла эмда асламлы коммуникацияла министри Аскер Бозиев, КъМКЪУ-ну битеулю жумушла жаны бла проректору Мурат Гүкешоков, электроника, робототехника эмда жалгъан акъыл институтну директору Замир Шоматов къатышхандыла.

Эришиуно аллында ары жыйылгъанланы Мурат Гүкешоков алгышлагъанды. Ол бююнню жашау жангы технологияланы къурауу, аланы жыйышдырып, жашаууга да кийириуню бир заманда да болмагъанча излегенин аңгылатханды. «Бизни къыралы-

быз а аланы жарашдыргъанланы эмда иш юсюнде хайырлангъанланы тизмелеринде болуп къалмай, барысында да алда болургъа тийишлиди», - деп да чертгенди.

Быллай тюбешуле инженер ызыланы, аланы бѣломлерини айынуларына бютонда себеплик берликлерин а Аскер Бозиев билдиргенди.

— Эришиуле — ала кесинги билиминги эмда хунеринги иш юсюнде кѣргозторге ахшы онгдула. Сиз роботланы юлголерин къурайсыз, конструкцияланы жарашдырасыз, эм магъаналы оюмланы излейсиз. Ышанама, быллай сынама сизни барыгъызгъа да усталыкъ жаны бла хунеригизни аинытыргъа, билимизни ѳсдорюрге онг берликди.

Робототехниканы мындан арысында келир заманы да айынуу жолу бла барлыкъды. Сиз а ол ѳсоуню амаллары курагъанла болукъсуз, - дегенди министр.

Эришилени кезиунде салынган борч: робот нефть чыгарылгъан мекамланы тийрелеринде орнатылгъан темир тамаланы (арматура) тѣгереклерин къардан кеси аллына болушлукъсуз тазаларгъа керек эди. Аны эсеплерине тийишлиликде, Бийик лиганы эм даражалы эки жерин да КъМКЪУ-ну къауумлары алгъандыла. Хорлагъанла эмда «ююмош» призѳрла уа «Мехатроника эмда робототехника» ызда окъугъан жаш адамдадыла.

Алай бла биринчи жерге университетни РЕД BULL KBGU къауумуну келечилери Астемир Жамбукун, Вячеслав Блик, Алихан Коготыжев тийишли болгъандыла. Аланы насихатчылары уа сынамылы инженер, КъМКЪУ-ну электроника, робототехника эмда жалгъан интеллект институтну студентлеге конструктор арасыны келечиси Максим Тугайды. Экинчи орунду да, белгилегенибизча, КъМКЪУ-ну ROBOMIR къаууму алгъанды: Алим Кишев. Ючюнчюле уа Санкт-Петербургну ИТМО университетини къауум болгъандыла: Михаил Журавлев, Артѳм Скалиуш, Мирослава Черкас.

Эришиуно эсеплерини юсюнден а Замир Шоматов сѳлешгенди. Ол «РТК-ны кубогу» проектни КъМКЪУ-ну мурдорунда барды-

рылгъаны инженер ызда билим берууню айынуа магъаналы атлам болгъанын белгилегенди. Аны бла бирге уа бу тюбешу Шимал Кавказда робототехниканы кенг халда жайылууна, ол жаны бла фахмулу усталаны хазырлаугъа, жаш тѳлюге, хунерин айнита, федерал даражалы эришулеге къатышыргъа онг бергенин да айтханды.

Эришиуно регион даражасында жетишимли болгъанла саугалары бла бирге турнирни ахыр кезиунюне — миллет урумуна — къатышыргъа эркинлик берген жол къагъытла да алгъандыла.

Къабарты-Малкъарда «РТК-ны кубогу»н кезиулу урумун къурауну башламчылары Робототехниканы эмда техникалы кибернетиканы ара илму-тинтиу эмда сынау-конструктор институту (ЦНИИ РТК) эмда Къабарты-Малкъар къырал университет КъМР-ни Правительствосун тутхулулукъ этиуу бла болгъандыла. Робототехникадан халкъла аралы жаш тѳлю эришуле уа Россейде студент робототехника жаны бла («РТК-ны кубогу»), эм белгили, ахшы проектленден бирине саналады. Аны баш мураты уа — робототехникада программаланы эмда автомат системаланы къурауда прикладной ызыланы аинтынууд, аны бла бирге уа жаш тѳлюню инженер усталыкъланы жангы тюрилерине талпындырыууд, аланы энчиликлери бла шагъырейлендирюудю.

ТРАМЛАНЫ Зухура хазырлагъанды.

Жандауурлукъ

Аскерчилени къоркъуусулукъларына кыйгъыра

Аманыкъ

Ахча, фатар да жокъ

РФ-ни Следствие комитетини КъМР-де Управлениясыны Чегем районда бѳлюмюню къуллукъчулары энчи предприниматель РФ-ни УК-сыны 159-чу статьясыны 4-ню кесегине (кѳп санда хыйлапыкъ) бузкъулукъ этгени бла байламлы

терслеу материалла ачхандыла. Ведомстводан бизге билдиргенлерича, 2021 жылда июльда тиширыу предприниматель Шалушкуда ишлеттен кѳп къатлы юйде фатар алыр мурат бла къурулушча кесини юлюшюн къошууну юсюнден кели-

шимге къол салгъанды. Алай бла ол 1 миллион 350 минг сомун ашыргъанды бизнесменге. Болсада мекам бюгон да битдирилгенди.

Право низамны сакълаучула аманлыкъны сылтауларын, законнга башха бузкъулукъла эмда къоранчла болгъанларын бла къалгъанларын тохташдырадыла.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Жарсыу

Биреуню хатасы саулай элге жетеуи

Янкой элде хауле итле бла байламлы болум кѳплени жарсытады. Элчиле билдиргенге кѳре, эл ичинде сабийни, абаданы да къоркъутхан эки уллу ит айланадыла. Бир нѳнча кѳре ала сабийлеге да чалхандыла. Аллай кезиулерин биринде аланы ол тийрели тиширыула къоруулагъандыла. Андан бери сабийле къоркъуп, школгъа барыргъа унамай тебирегендиле.

Кюклени биринде ит мѳктѳлени арбазына да келгенди. Элчи ВА къауумунда адамла ол кимники болгъанын билдирге да корешгендиле. Алай иесин ачыкълаплагъандыла. Болсада итни бююнунда белгиси барды. Алай эсе, иеси жуаулаха тартылыргъа боллукъду. 2018 жылда къабыл этилген «Жаныуарланы тутугъа жуауплы кѳздѳн къарау» деген 498-чи номерли федерал закон бла аллай уллу итни кеси аллына

тышына иерге жарамайды. Аны ючюн тазир салында. Итни иесини табылмагъаны да аны бла байламлы болур.

Дагъыда башха ит, биреуню арбазына кирип, адамланы тышына чыгаргъа кыймай тургъанды. Аны да иеси табылмай къалгъанды.

Аллай итле дагъыда кѳчеле бла тауукъ эм мал

орунлагъа кирип, хата саладыла. Жарсыугъа, законнга кѳре, участковый окъуна ол болумгъа бир зат этерге эркин тѳююлдю. Итлеге тьерге жарамайды. Иелери уа жуауплыкъны бюнларына алыргъа ашыкъмайдыла, бугъадыла. Адамлагъа аланы жанъуарлары хата салгъанлары аланы аз да жарсытмагъаны, мен оюм этгенден, бетсизликиди.

Андан сора да, элдеде кѳпле малларын, къарангы бет алгъандан сора, юйлерине жыймагъанлары да уллу жарсыуладан бириди. Ала машинала жюрюген жоллагъа чыгып, аварияла болдурадыла эм арбазлагъа кирип, адамланы мюклерине хата саладыла. Бу жарсыу жалдан-да Янкойда угъай да, саулай республикада да барды. Атланы, тууарланы, кыйланы иелери малларын заманында бауларына жыйсала, жоллада жюрюген адамла да ачымыз эдиле.

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

Фестиваль

Шуѳхлукъ бла байламлыкъ жаратхан майдан

Элбрус районну тиширыуларыны биригиуно келечилери бу кюнде Чечен Республикада бардырылгъан «Тиширыуларыны биригиуу — миллетни биригиуу» деген битеуроссей фестивалгъа къатышхандыла.

Бу миллетле аралы байрам Россейни тиширыуларыны къымылдаууну 85-жыллыгына жоралангъанды. Ол Россейни 10 регионундан келечилени жыйгъанды. Аланы араларында шуѳхлукъну эмда байламлыкъны майданы къурагъанды.

Фестиваль бир бири сынамлары бла шагъырей болуугъа, миллет эм маданият байлыкъны сакълаугъа себеплик этгенди.

ТЕМУККУЛАНЫ Асият.

Къутхарыучула

«Къадарыма ыразыма, мынган ары да жамауатха болушур муратлыма»

Жаппуланы Альберд къол сѳрмешден, аны аскер тюрлюсюнден бла тутушуудан Россейни чемпионуду, спортну устасыды. Аны бла бирге ол уста от ѳчюлтоунодю, МЧС-ни От тошоуге къажу къырал службасыны Уралда институтун таусханындан сора, туугъан республикасына кыйтып, кѳп жылланы кыйын болумгъа тошгенине къутхарады. Бусагъатда капитан чындады.

Альберд, кыйын болумлада ишлей, уллу сынам жыйгъанды, ишине жуауплы кѳздѳн къарагъаны, ишни нѳгерлери бла шуѳхлукъ жюрюте билгени, аны бла бирге уа анга салынган борчланы тамамлауда къатылыгъы, тюзлюкню сѳйгени бла юлголюдю. Бюгон ол редакцияны къонагъыды.

- Альберд, эм алгъа, окъуугъа аллай узакъ жерге къалай тюшгенинги, къутхарыучуну огурлу ишин не мурат бла сайлагъанынги юсюнден айтсангъ эди.

- Къутхарыучуну ишин эрттеден да жаратхана. Кыйношум: «Анда спорт бла да кюреширге жарарыкъды, ол чынтыт эр кишилени ишиди», - дегени да кѳллендиргенди. Сора окъуугъа кире туруп, МЧС-ни окъуу юйлеринден жѳр жангызда Уралда институтунда къалып тура эди.

Алай бла анам а къурулуш жаны бла усталыкъ алсам сѳйгендиле. Мени уа анга сейирим болмагъанды. Алай, сайлауу юсюнден билдиргенимде, бала да угъай дѳмѳгендиле.

- **Баям, ары кирген тынч болмаз. Мен аңылагъандан, анда, билимден сора, юч-къарыугъа да эс бурулады.**

- Къарыу жаны бла да чурум чыкъмагъанды. Алай институтда мѳктѳде окъуугъа уллу кѳллю болгъаныма сокъуранганма, аман белги алсанг, жарау этерге, аны ючюн а казармадан шахаргъа чыгаргъа жибермегендиле. Курсантны бош такъыйкъасы хазна болмайды, эрттенликде чабыу, тизгин болуп барыргъа хазырлануу, наряд, окъуу... Спортдан къуру къалмаз ючюн, низамгъа къаты болургъа, окъууну да къолгъа алыргъа тюшгенди.

- **Спорт бла элдеми, окъууну кезиундеми кюрешип башлагъансы?**

- Экинчи курсда, окъуууу иги да тюзетгенимден сора, шахаргъа жиберип башлагъандыла. Спортну талай тюрлюсюне жюрюгенме: къол бла тѳюйш, аны аскер тюрлюсю, тутушуу. Кысха заманын ичинде эришуледе хорлап башлагъанма, жарым жылгъа къол бла тѳюйшден спортну устасына кандидатны мардасын толтурганма. Екатерина бурда ММА-да профессионал спортчуланы араларында юч сѳрмеш бардырып, барысында да хорлагъанма.

- **Спортда жетишимли болур ючюн, гитчиликден кюреширге керекди, деген оюм барды. Баям, сен ол жорукъну бузгъансы.**

- Къол бла тѳюйшден жараулагъа жюрюп башлагъанымда, 18 жылым толган эди. Ол заманда тренерим да ол сѳзлени айтхан эди. Алай къаты болома да, жараулагъа жюрюп тебиреми. Элде ѳсгеним, институтда да кюн сайын чабып тургъаныбыз, турнирлерде жарау этгенибиз да къарыу алырыма, чыныгъырыма да себеп болгъандыла.

Биринчи эришуюме эки айдан сора жибергендиле, ючюнчю курсдан башлаб а институтда, спортну устасына, окъууну энчи график бла бардырыргъа эркин этгендим. Алай

бла эришулеге вузну атындан къатышып тебирейме, Росгвардияны, МВД-ны окъуу юйлерини келечилерини араларында болгъан турнирлерде алчы жерлеге да дайым чыкъгъанлай турганма.

- **Эм уллу жетишиминге нени санайсы?**

- ММА-да «АСА» къауумгъа тюшгенме. Анда бизни республикадан кѳп айтхылыкъ гѳхѳѳ эришедиле. Профессионалланы араларында битеу да 21 сѳрмеш ѳтѳргѳгенме, аладан оналтысында хорлагъанма, бѳшисинде къытдыргъанма.

Эм уллу жетишимиме Чечен Республикада къатыш единоборстволардан «ACA Young Eagles 31» атлы турнирде хорламыны санайма. Анда чечени спортчу Орца Гудаев бла тюбѳшген эдик. Бизни сѳрмешибиз турнирни ѳзѳги эди. Орца ахыр бѳш эришиунде къаршы тургъанланы нокаут бла хорлагъан, кѳрти да, кюлю спортчугъа саналгъанды. Ох, къалай сѳе эдим аны хорларгъа!

Хорлагъаннга баш лигагъа чыгаргъа, даражалы кѳлишимни тауусургъа онг берилгенди. Барма аны бла рингге, деп, аллыма бир нѳнча адам окъуна кѳлгендиле. Алай тынгылы хазырланганым ючюн тренерим Мартин Аѳшагохва архта турмазлыгъымы айтама. Ал кезиуледе ол мени онлайды, алай жыгылгъаныбызда, буу амалны хайырланып, аны хорлайма.

- **Екатеринбургдан кыйтаханындан сора кыйда ишлеп тебирегенсе?**

- Урунуу жолум 2009 жылда Чегемде башлангъанды. Анда бѳш жылны ичинде къарауулну таматасы болгъанма. От ѳчюлтоу бѳлюмде тѳрт къарауул бѳлюм болуучуду, бир кюн бла бир кѳче ишлейсе, юч кюнню солуиса. От тошорп ачыгъанлагъа болушургъа ашыкъгъанбыз, юйлеге терезеле бла кирген, жана турган жерледен, авариялагъа тошген машиналадан адамланы чыгаргъан кезиулерибиз кѳп болгъандыла.

Андан сора Прохладнада бѳлюмню таматасына салгъандыла. Бу къуллукъда 7 жылны тургъанма. Анда борчум бѳлюмню хазырлыкъда тутаргъа, къолумда урунган адамлагъа кыйгъырыргъа, хайырланылгъан техника тап ишлерине, къагыт документация тюз жюрютолорюне къаргъа эди. Алай кабинет ишден эсе манга къарауул, от тошгенге барыу, адамланы къутхарыу жууугъаракъды.

- **Адамны къутхаргъанда, къалал сезимле келедиле акъылгана, биринчи къутхаргъанынги эсиндеми?**

- Кертисин айтханда, эсимде къут-

харгъан угъай, болушургъа онг чыкъмагъан кезиулерим къаладыла. Жарсыугъа, алай да болуучуду. Сѳз ючюн, бир кѳре Чегемде болгъаныбызда, жаш кызыкчыкъ газдан улангъанын айтып, чакъырадыла. Укъанына сингип, аны жанын сакъламагъан эдик.

Неда авария болган жерге баргъаныбызда, машинада — ѳкеулен ѳлюп. Бирин чыгарма, экинчисин чыгарма туруп, телефону зынгырадады, къарасам — анасы. Ол чакъда, абызырап, къоллары бошланып къаладыла дегенча, санларым бир-тюрю къарыусуз этген эдиле. Кесим айталлыкъ тѳюйл эдим ачы хапарны, телефонну алайда сѳелгенлеге узатып, ала билдирерип тилеген эдим.

- **Къутхарыучу болургъа сѳйген жаш адамлагъа не насихат этерик эдингъ?**

- Бек биринчи, бу ишде кыйын болумгъа тошгенлеге болушургъа, кесинге къоркъуу жетеригине, иш хахкъы, ол кюн халинг къалай болгъанына къарамай, ачыгъаннга ашыгъыргъа итинуу керекди. Жолгъа бир чыкъгъанындан сора, кесим а ачымай къалырмамы, деген сагъшы манга алыкъа бир кѳре да кѳлмегенди. Кѳпле да алай болурла, деп сунама.

Жашауна къоркъуу чыгарыкъ усталыкъны сайлагъа ким болса да, ол шартны аңгыларгъа, артда буюкъмазча, сокъуранмазча болургъа тийишлиди.

- **Ушагъыбызны тѳрели соруу бла болушургъа сѳеми: алда къалай муратларын бардыла?**

- Жыл саным, турмуш болумла, юч сабий — эки кызыкчыкъ бла бир жаш — ѳсѳп кѳлгенлери бла байламлы былыыр спортну кыйганма. Ишини, айтханымча, Тегенекликде бардырама. Юйѳр курагъанда тоюбузда кыйын атам ажир саугъалагъан эди, анга Кабирхан деп атагъанма. Андан сора атланы сѳюйп, жайып башлагъанма, бусагъатда аланы санын оннга жѳтдиргенме. Алгъаракълада Минги тау жанында фильм алдыргъан эдиле да, жарсыугъа, аты эсимде къалмагъанды, анда акъ атымы кѳрюрге боллукъсуз. Къадарыма ыразыма, онг болган къадарда, адамлагъа болуша жашар муратлыма.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан
РЕДКОЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш ред. орунбасары),
ЖАНИУРАЗЛАНЫ Нахабат (баш ред. орунбасары),
КЕТЕНЧИЛАНЫ Зульфия (жуауплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЙБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:
Редактуру приёмный — **42-63-01**. Баш редактуру орунбасарлары — **42-38-21, 40-04-82**, жуауплы секретарь — **40-28-97**, секретариат — **40-93-62**, корректорла, спецпост — **42-63-52**.

РЕДАКЦИЯНЫ БѢЛОМЛЕРИ:
Политика эм право — **42-24-02**, экономика — **42-66-73**, культура — **42-66-76**, социал ишле — **42-75-82**, курортла, туризм эм спорт — **40-39-93**, окъуучула бла байламлыкъла жюрюттоу эм жазылыу — **42-37-94**, сурат алыучу — **40-59-18**, энчи корреспондент — **42-68-72**, операторла — **42-66-85**.

Редакция авторла бла къагыт жюрютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха кыйтарылмайдыла. Газетде басмаланган материалда айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла кѳлишмезге боллукъдула. Алада айтылган хар зат ючюн Россейни Федерацияны Басманы юсюнден законна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жуауплыдыла.

Газет Связны, информация технологияланы эмда асламлы коммуникацияланы ишлери жаны бла федерал надзор службаны (Роскомнадзор) Къабарты-Малкъарда управленясыныда 2016 жылда 19 декабрде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — **ПН № ТУ07-00118**. Индекс — **П 5893**

Газет ийыкъгъа юч кѳре чыгъалды — **геурге, орта, шабат** кюнде. Багъасы 13 сомду.

Газетни басмагъа «КъМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Известельство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмалангъанды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Газетлени ислерине тандыруу ючюн КъМР-ни почта связны федерал Управленясы жуауплыды. Телефон: 76-01-21

Тиражы **1624 экз.** Заказ № **2278**

Номерге графикге кѳре 19.00 сагъатда къол салында. 20.00 сагъатда къол салынгъанды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГАНЛА:
Тикаланы Фатима — дежурный редактор; Баллилан Фѳруза (1-чи бет), Бийчек-куланы Жаннета (2-чи бет), Гѳяланы Валентина (3,4-чю бетле) — корректорла.

РЕДАКЦИЯНЫ АДРЕСИ:
360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5.

Электрон почта: **elbog_50@mail.ru**